

2018-01-26

Ert dnr:
2017:783

Avdelningen för utbildning och arbetsmarknad
Utbildningssektionen
Lotta Andersson Damberg

Skolverket
106 20 Stockholm
Lena Walter
E-post: forskolan.laroplan@skolverket.se

Reviderad läroplan för förskolan

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) är som helhet positivt till Skolverkets förslag till reviderad läroplan för förskolan¹. SKL har dock vissa synpunkter och kommentarer, bland annat kring ekonomiska konsekvenser.

Av de ändringar som Skolverket föreslår i läroplanen kan sammanfattningsvis följande områden nämnas:

- SKL ställer sig bakom att begreppen utbildning och undervisning har förts in i läroplanen, i enlighet med 2010 års skollag (2010:800). Genom att dessa begrepp införs betonas att förskolan är en del av skolväsendet. SKL anser dock att kan finnas skäl att använda begreppet undervisning mer genomgående i läroplanen bland annat för att harmonisera med övriga läroplaner i skolväsendet.
- SKL ställer sig bakom förtydliganden i läroplanen i överensstämmelse med skollagen gällande begreppen förskolläraren och alla som ingår i arbetslaget.
- SKL ser positivt på att lekens betydelse för barnens utveckling och lärande lyfts fram under en helt ny rubrik, *Leken är grunden för utvecklig, lärande och välbefinnande*.
- SKL ställer sig bakom att begreppet digital kompetens förs in i läroplanen och att utbildningen i förskolan ska ge barnen förutsättningar att utveckla adekvat digital kompetens. SKL konstaterar dock att det kommer att uppstå ekonomiska konsekvenser för huvudmännen i form av infrastruktur och digitala verktyg samt kompetensutveckling för förskollärare och annan personal. SKL har synpunkter på förtydliganden angående digitalisering i läroplanens del 1 och 2.
- SKL är positivt till att jämställdhet i förskolan förtydligas och beskrivs under flera rubriker. Det framgår av läroplansförslaget att arbetet med jämställdhet bland annat handlar om att ge flickor och pojkar lika utrymme, inflytande och möjlighet till lärande och utveckling.

---

¹ Förslag till reviderad läroplan för förskolan (Dnr 2017:783).

- SKL ställer sig bakom att funktionshinderperspektivet formuleras i enlighet med skollagen. SKL konstaterar dock att det kommer att uppstå ekonomiska konsekvenser för huvudmännen i form av kompetensutveckling för förskollärare och annan personal utifrån att teckenspråk förs in som ett mål i läroplanen.
- SKL **avstyrker** att läroplansförslaget träder i kraft redan den 1 augusti 2018. SKL konstaterar att läroplansförslaget kommer att innebära ekonomiska konsekvenser för huvudmännen vilket Skolverket i sin konsekvensutredning inte har redovisat. Vidare konstaterar SKL att Skolverket inte har redovisat något förslag till eller kostnader för implementeringsinsatser.

Sveriges Kommuner och Landstings synpunkter

Inledning

Den 20 april 2017 fick Skolverket i uppdrag av regeringen² att genomföra en översyn av läroplanen för förskolan (Lpfö98) för att tydliggöra förskolans uppdrag i syfte att öka kvaliteten i undervisningen och därmed förskolans måluppfyllelse. SKL som har deltagit i en referensgrupp under Skolverkets arbetsprocess, redovisar i detta yttrande synpunkter och ställningstaganden på Skolverkets remiss. Skolverket ska redovisa sitt slutgiltiga förslag till Utbildningsdepartementet senast 23 mars.

Bakgrund

Förskolans läroplan har gällt i snart 20 år och sedan läroplanen tillkom har det skett förändringar i skolförfattningarna, bland annat har kraven i läroplanen förtydligats och kunskapsuppdraget blivit mer betonat. När förskolan blev en egen skolform i och med den nya skollagen (2010:800) förtydligades också förskolans roll i utbildningssystemet. De senaste ändringarna i förskolans läroplan gjordes 2016 och avsåg förskolans samverkan med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

I regeringsbeslut om översyn av läroplanen anges att Skolverket ska beakta forskning och studier inom förskoleområdet samt ta hänsyn till Skolinspektionens kvalitetsgranskningar av förskolan som visar på ett antal utvecklingsområden för förskolan och dess ledning. Vidare anges att Skolverket ska beakta tidigare förslag till komplettering av läroplanen i frågan om hur barnens digitala kompetens kan stärkas i förskolan.

Skolverkets konsekvensutredning (Dnr 2017:783) innehåller bakgrund och beskrivning av de förändringar som föreslås. Av konsekvensutredningen framgår att syftet med förslagna ändringar i läroplanen är att tydliggöra förskolans intentioner samt att öka kvaliteten i undervisningen och därmed förskolans måluppfyllelse. Vidare framgår att läroplanen har fått ett tydligare språk och struktur. Läroplanens

---

² U2016/05591/S och U2017/01929/S.

inledande del om värdegrund och uppdrag har fått fler underrubriker för att öka läsbarheten och mer likna övriga skolformers läroplaner.

Föreslagna förändringar och förtydliganden

SKL **tillstyrker** att begreppen omsorg, utbildning och undervisning samt måluppfyllelse tydliggörs i läroplanen i överensstämmelse med skollagen. SKL anser dock att kan finnas skäl att använda begreppet undervisning mer genomgående i läroplanen bland annat för att harmonisera med övriga läroplaner i skolväsendet.

- Läroplanen har fått en helt ny rubrik i del 1, *Omsorg, utveckling och lärande*, dessutom har rubriken i avsnitt 2.2 kompletterats med begreppet omsorg. Av Skolverkets konsekvensutredning framgår att rubriken *Omsorg, utveckling och lärande* betonar vikten av omsorg som en del av utbildningen i förskolan men detta innebär inte någon förändring av inriktningen på förskolans arbete.
- Begreppet måluppfyllelse införs i läroplanens avsnitt 2.6 *Uppföljning, utvärdering och utveckling* och i avsnitt 2.8 *Förskolechefens ansvar*, i enlighet med Skolverkets definition i allmänna råd, Måluppfyllelse i förskolan (SKOLFS 2017:6).
- Läroplanens inledande del om förskolans värdegrund och uppdrag har fått ett helt nytt avsnitt med rubriken, *En likvärdig utbildning*. Här tydliggörs att utbildningen ska vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas och barnens bästa ska vara utgångspunkt i utbildningen. Under rubriken, *Omsorg, utveckling och lärande*, betonas vikten av omsorg som en del av utbildningen och signalerar att omsorg, utveckling och lärande ska bilda en helhet. Här tydliggörs att undervisning handlar om att stimulera och utmana barnen med målen i läroplanen som utgångspunkt och riktning, och att det syftar till en läroprocess.

Läroplanen har fått ett helt nytt avsnitt 2.7 *Undervisning*, riktat till förskolläraren. Av Skolverkets konsekvensutredning framgår att syftet är att tydliggöra att det inte är fråga om vare sig ämnesundervisning eller lektioner i förskolan, utan att undervisning i förskolan kan betyda såväl vardagliga aktiviteter och rutiner som medvetet skapade eller spontana tillfällen för lärande.

SKL välkomnar att undervisningsbegreppet tydliggörs samt att omsorg, utveckling och lärande ska bilda en helhet i undervisningen. SKL anser dock att kan finnas skäl att använda begreppet undervisning mer genomgående i läroplanen bland annat för att harmonisera med övriga läroplaner i skolväsendet. Av skollagen framgår att det utöver förskollärare i undervisningen får finnas annan personal med utbildning och erfarenhet. I läroplansförslaget riktar sig avsnittet om undervisning enbart till

förskolläraren, som ansvarar för undervisningen. SKL anser därför att annan personals roll i undervisningen kan tydliggöras ytterligare.

- Läroplanen har i avsnitt 2.8 *Förskolechefens ansvar*, fått en ny punkt som anger att förskolechefen inom givna ramar har ett särskilt ansvar för att förskolläraren ges förutsättningar för att ta ansvar för undervisningen.

SKL tillstyrker förtydliganden i läroplanen i överensstämmelse med skollagen gällande begreppen förskolläraren och alla som ingår i arbetslaget.

- I förslag till reviderad läroplan har Skolverket valt att ange förskollärarens ansvar i bestämd form singular, istället för förskollärares ansvar. Av Skolverkets konsekvensutredning framgår att syftet är att benämna "förskolläraren" i enlighet med grundskolans läroplan där den som ansvarar för undervisningen benämns som "läraren". Vidare har Skolverket valt att förtydliga ansvaret för var och en som ingår i arbetslaget genom begreppsändringen "alla som ingår i arbetslaget". Förslaget innebär en viss harmonisering med övriga läroplaner som anger att "alla som arbetar i skolan ska". Enligt skollagen³ får det i undervisningen utöver förskollärare finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens utveckling och lärande främjas.

Av Skolverkets konsekvensutredning framgår att arbetslaget är ett etablerat begrepp i förskolans verksamhet samt att barnskötare är en viktig personalgrupp i förskolan som bidrar med sin kompetens till barnens omsorg, utveckling och lärande. Även bild-, drama- och musikpedagoger samt personer med samma modersmål som barn med annat modersmål än svenska kan tillföra sådan kompetens i arbetslaget.

SKL tillstyrker förändringar i formuleringar avseende modersmål

- I förslag till reviderad läroplan har Skolverket sett över formuleringarna för att säkerställa att alla barn med annat modersmål än svenska, oavsett bakgrund, får utveckla sina modersmål. I den nuvarande läroplanen kopplas kulturell identitet till modersmål. Av skollagen⁴ framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

SKL tillstyrker att lekens betydelse för utveckling och lärande skrivs in i läroplanen

- I förslag till reviderad läroplan beskrivs lekens betydelse för barnens utveckling och lärande under en helt ny rubrik, *Leken är grunden för utvecklig, lärande och välbefinnande*. Här tydliggörs att leken ska ha en central plats i undervisningen. Vikten av personalens engagemang och närvaro framhålls för

---

³ Skollag (2010:800) 2 kap. 14§

⁴ Skollag (2010:800) 8 kap. 10 §

att utveckla leken, stödja kommunikation mellan barnen samt förebygga och hantera konflikter.

SKL tillstyrker att begreppet vårdnadshavare används konsekvent i läroplanen

- Skolverket föreslår att begreppet vårdnadshavare ersätter begreppen förälder och familj. Av Skolverkets konsekvensutredning framgår att Skolverket har gjort en översyn av hur begreppen används i läroplanen i enlighet med syftet i skollagen och föräldrabalken. Vidare framgår att vid de samråd som genomförts under arbetet med förslaget till reviderad läroplan har Skolverket fått signaler om att det upplevs som otydligt hur och när begreppen förälder respektive vårdnadshavare används i förskolans läroplan.

SKL tillstyrker föreslagna förändringar i läroplanen avseende diskriminering.

- I förslag till reviderad läroplan har det införts en riktlinje om att arbetslaget ska samverka i arbetet med aktiva åtgärder mot diskriminering. Av Skolverkets konsekvensutredning framgår att Skolverket har tillstyrkt förslaget⁵ om att flytta över diskrimineringslagens (2008:567) bestämmelser som rör skollagsrelaterad verksamhet till skollagen. Skolverket föreslår därför att läroplanen inte ska hänvisa till diskrimineringslagen.

SKL tillstyrker att begreppet digital kompetens förts in i läroplanen. SKL konstaterar dock att det kommer att uppstå ekonomiska konsekvenser för huvudmännen. SKL har även synpunkter på förtydliganden angående digitalisering i läroplanens del 1 och 2

- Under rubriken, *Kommunikation och skapande* i del 1 framgår att utbildningen i förskolan ska ge barnen förutsättningar att utveckla adekvat digital kompetens. Utbildningen ska även ge barnen möjlighet att grundlägga ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att barnen på sikt ska kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information.

SKL anser att digitalisering kopplat till likvärdighet bör skrivas in i del 1 under rubriken, *En likvärdig utbildning*. I detta avsnitt anges många olika aspekter men likvärdighet gällande digitalisering och kunskap om densamma saknas och borde enligt SKL stå med även här. SKL anser att digitalisering även handlar om likvärdighet och risken för ett digitalt utanförskap.

SKL anser även att digitalisering borde skrivas in som ett eget mål under avsnitt 2.2. Digitalisering ingår även i exempelvis matematik, naturvetenskap, rörelse, skapade uttrycksformer och rörliga bilder än just bara berättelser, bilder och texter.

SKL tillstyrker att begreppen hälsa och välbefinnande samt hållbar utveckling införs i läroplanen

---

⁵ Remissvar över betänkandet Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87).

- Läroplanens inledande del om förskolans värdegrund och uppdrag har fått ett helt nytt avsnitt i del 1 med rubriken, *Hälsa och välbefinnande samt hållbar utveckling*. Av Skolverkets konsekvensutredning framgår att begreppet hållbar utveckling bör införas i läroplanen för förskolan, i enlighet med grundskolans läroplan, eftersom detta är av central betydelse för samhällets fortsatta utveckling. I läroplanen för grundskolan och i kursplanen för ämnet idrott och hälsa framgår att fysiska aktiviteter och en hälsosam livsstil är grundläggande för människors välbefinnande. Vidare framgår av konsekvensutredningen att Skolverket bedömer att det även bör framgå av läroplan för förskolan att hälsa och välbefinnande är viktigt för barnens utveckling och lärande.

SKL tillstyrker att jämställdhetsuppdraget förtydligas i läroplanen

- SKL är positivt till att jämställdhet i förskolan förtydligas och beskrivs under flera rubriker. Av Skolverkets konsekvensutredning framgår att Skolverket har strävat efter att beskriva jämställdhetsuppdraget i enlighet med grundskolans läroplan. Det framgår av läroplansförslaget att arbetet med jämställdhet bland annat handlar om att ge flickor och pojkar lika utrymme, inflytande och möjlighet till lärande och utveckling. Förskolan ska organisera utbildningen så att flickor och pojkar möts och arbetar tillsammans på lika villkor. Vidare framgår att alla som arbetar i förskolan medvetet och aktivt ska arbeta med jämställdhet så att förskolan inte bidrar till att reproducera könsstereotyper föreställningar. Förskolläraren har i avsnitt 2.1 tilldelats ett särskilt ansvar för att aktivt inkludera jämställdhetsperspektiv så att flickor och pojkar får möjlighet att bredda sina perspektiv och sina val.

SKL tillstyrker att funktionshinderperspektivet formuleras i enlighet med skollagen men konstaterar att det kommer att uppstå ekonomiska konsekvenser för huvudmännen

- I förslag till läroplan del 1, *Förskolans uppdrag*, har Skolverket angett att förskolan ska främja språkutvecklingen i det svenska teckenspråket för döva barn och barn med hörselnedsättning. Av Skolverkets konsekvensutredning framgår att formuleringarna i läroplanen har harmoniserats utifrån 3 kap. 3 § skollagen där det framgår att alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Vidare framgår att Skolverket anser att formuleringar i den nuvarande läroplanen kan sända fel signaler, att *hjälpa* barn... som befinner sig i *svårigheter*. SKL tillstyrker förändringarna men konstaterar att det kommer att uppstå kostnader för kompetensutvecklingsinsatser i teckenspråk för förskollärare och annan personal. Detta för att kunna tillgodose strävansmålet att, ”ge barnen förutsättningar att utveckla svenskt teckenspråk, om barnet har hörselnedsättning, är dövt eller av andra skäl har behov av teckenspråk”.

SKL välkomnar att de nationella minoriteterna tydliggörs i läroplanen

- I förslag till läroplan del 1, *Förståelse och medmännisklighet*, har Skolverket föreslagit att utbildningen i förskolan bland annat ska lägga grunden för förståelse för de nationella minoriteternas och urfolket samernas språk och kulturer. Vidare föreslår Skolverket att det i del 1, *Förskolans uppdrag*, anges att de barn som tillhör de nationella minoriteterna ska främjas i sin utveckling av en kulturell identitet och användning av det nationella minoritetsspråket. I del 2, *Omsorg, utveckling och lärande*, föreslår Skolverket att det ska anges att förskolan ska ge barnen förutsättningar att utveckla egna kulturella identiteten och det egna nationella minoritetsspråket.

Förslagets konsekvenser

SKL konstaterar att läroplansförslaget kommer att innebära ekonomiska konsekvenser för huvudmännen vilket Skolverket i sin konsekvensutredning inte har redovisat. I regeringens beslut om översyn av läroplanen framgår att förslag till reviderad läroplan inte bör innebära några kostnader för huvudmännen. Om Skolverket ser att förslag till ändringar kan innebära ökade kostnader ska kostnadsökningen redovisas. Skolverket bedömer i sin konsekvensutredning att förslaget till ändringar i förskolans läroplan kan medföra kostnader för de huvudmän som inte redan har investerat i infrastrukturell utbyggnad och digitala verktyg. Skolverket anger vidare att det även kan uppstå kostnader för kompetensutvecklingsinsatser för förskollärare och annan personal. Kostnaderna beror på vilken digital kompetens och utrustning som idag finns på förskolorna och respektive huvudman behöver därför göra en bedömning av behoven menar Skolverket.

SKL konstaterar att det kommer att uppstå kostnader för kompetensutvecklingsinsatser för förskollärare och annan personal, utöver digitaliseringsfrågan, bland annat utifrån att teckenspråk förs in som ett mål i läroplanen under avsnitt 2.2 *Omsorg, utveckling och lärande*. ”Förskolan ska ge barnen förutsättningar att utveckla svenskt teckenspråk, om barnet har hörselnedsättning, är dövt eller av andra skäl har behov av teckenspråk”.

Regeringsbeslutet anger att förslag till reviderad läroplan inte bör innebära några kostnader för huvudmännen. Om Skolverket ser att förslag till ändringar kan innebära ökade kostnader ska dock kostnadsökningen redovisas, som nämnts ovan. SKL emotser därmed att Skolverket redovisar kostnadsberäkningar så att de ekonomiska konsekvenserna för huvudmännen tydligt framgår och för SKL blir möjligt att ge synpunkter på. SKL förutsätter att de förslag som medför ökade kostnader för huvudmannen ersätts i enlighet med finansieringsprincipen.

Avslutande kommentar

Förskolans läroplan tydliggör höga ambitioner med utbildningen, vilket SKL ställer sig bakom. En förskola med hög kvalitet ger en god grund för barnens livslånga lust att lära, självkänsla och sociala samspel genom livet. Det finns dock utmaningar och ett antal utvecklingsområden att arbeta vidare med innan alla förskolor når den måluppfyllelse som motsvarar läroplanens intentioner. SKL har tagit fram ett nytt stöd för att utveckla kvaliteten i förskolan, som finns tillgängligt för alla kommuner att använda, via skl.samsa.se.

Förskolan har byggts ut under många år, och framåt prognostiseras stora barnkullar. Det kan vara svårt att utveckla och höja kvaliteten i undervisningen samtidigt som utbyggnaden pågår och det på många håll i landet är ett utmanande rekryteringsläge. Rekryteringsläget utmanas ytterligare genom att det samtidigt eftersträvas mindre barngrupper. Detta perspektiv behöver finnas i åtanke när en reviderad läroplan ska implementeras. Av Skolverkets konsekvensutredning framgår att Skolverket bedömer att stora informations- och implementeringsinsatser blir nödvändiga. Det framgår vidare att Skolverket kommer att redovisa sådana insatser till regeringen senast 23 mars. Det är centralt att tid ges för gedigna implementeringsinsatser, vilket föreslagen tid för ikraftträdandet utesluter. För att stärka möjligheten till en lyckad implementering behöver förutsättningar i form av kompetensutveckling beaktas innan läroplanen träder i kraft, något som ställer särskilda krav med tanke på den höga andelen utbildad personal och den stora bristen på förskollärare. SKL anser att det behövs konsekvensanalyser av vilka förutsättningar som krävs för att genomföra en lyckad implementering av den reviderade läroplanen för förskolan. SKL föreslår därför regeringen att inrätta ett samråd för konsekvensanalys och plan för implementering, där stat, huvudmän och professionen ingår.

SKL deltar gärna i fortsatt dialog om hur de föreslagna förändringarna bäst kan implementeras och avstyrker mot bakgrund av vad som ovan anförts att förändringarna träder i kraft redan den 1 augusti 2018.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande

Särskilt yttrande lämnades av Miljöpartiet, se bilaga 1.

Styrelsen
2018-01-26

Särskilt yttrande från Miljöpartiet

Reviderad läroplan för förskolan

Förstärk i läroplanen förskolans roll för att utveckla barnens relationella kompetens

Relationell kompetens är grundläggande för att fungera väl i alla sociala sammanhang i samhället. Denna kompetens lyfts alltmer som en framgångsfaktor, inte minst för en god psykisk hälsa. Förskolan är en viktig arena för att tidigt etablera och få med sig denna kompetens. Läroplanen för förskolan behöver därför tydliggöra detta genom att under rubriken Mål under 2.2 Omsorg, utveckling och lärande lägga till:

Förskolan ska ge barnen förutsättningar att utveckla:

- Förmåga att utveckla goda relationer både i ett främjande perspektiv och genom att kunna förebygga och hantera konflikter konstruktivt och värdeskapande.